

ПОГЛИБЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ СВІТУ

*Вербицька В.І., к.е.н., доцент
Болдовська К.П., к.е.н., доцент,
Хорошилова І.О., к.е.н., доцент*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Світова практика не має прикладів країн з абсолютно ідентичними моделями бухгалтерського обліку. Вченими та практиками певний час розглянуті класифікації моделей обліку на засадах певних критеріїв, об'єднуючих певну кількість країн в одну модель організації та функціонування бухгалтерського обліку.

Відповідно до їх думок виділяють ми виокремили 7 факторів, що визначають особливості систем бухгалтерського обліку: ступінь розкриття фінансової інформації, вплив закону про компанії на облік, важливість розрахунку прибутку, значення принципу обачності, вплив податкового законодавства, значення інфляції, орієнтація звітної інформації на користувачів ринків капіталів. У певній моделі бухгалтерського обліку може існувати той чи інший підхід до вирішення завдань: професіоналізм чи правове регулювання, тривалість чи мінливість принципів, оптимізм чи консерватизм, конфіденційність та відкритість.

Автори дослідили облікові системи за власним баченням характерних ознак, притаманних існуючим системам обліку : застосовувані стандарти фінансової звітності, роль держави, характер дотримання правил та стандартів, роль аудиту, основні принципи систем, склад звітності та її деталізація, наголос у звітності, об'єкти обліку, вид запису, оцінка активів і пасивів, врахування валютних ризиків та оприлюднення фінансової звітності.

Отже, дослідження та аналіз отриманих даних дозволяють стверджувати, що:

- світовими обліковими системами у практичній діяльності в залежності від специфічних умов країн знаходять застосування як національні (в деяких країнах регіональні), так і Міжнародні стандарти обліку та звітності, однак вважається, що більшість країн світу застосовують інтернаціональну модель обліку, хоча і з різним ступенем адаптації і впровадження міжнародних стандартів; роль держави варіюється від строго регулятивної (у континентальній та латиноамериканській моделях) до більш ліберальної, демократичної (англо-американська, ісламська та інтернаціональна моделі обліку);

- характер дотримання правил та стандартів у моделях є переважно жорстким, хоча також може варіюватись (за виключенням інтернаціональної моделі обліку, де спостерігається дещо менший рівень жорсткості);

- наголос у звітності, вочевидь, є однією з головних відмінностей моделей обліку: це прозорість (англо-американська), детальна регуляція, формалізація та стандартизація (континентальна), фіскальні аспекти та вимоги податкового законодавства (латино-американська), дотримання принципів ісламської фінансової етики (ісламська модель), гармонізація та стандартизація бухгалтерського обліку на міжнародному рівні (інтернаціональна модель);

- ролі аудиту, акцентуючись на різних його аспектах та особливостях, приділяють значну увагу майже всі системи, за виключенням континентальної системи, де аудиту та зовнішній незалежній перевірці надається значно менша роль;

- існують як спільні основні принципи, яких дотримуються всі без виключення облікові системи (грошової одиниці, історичної собівартості, узгодженості, об'єктивності, відзначення сутності, неділення

бухгалтерських періодів, неупередженості, порівняння), так і окремі специфічні, серед яких окреме місце належить принципам ісламської звітності;

- склад звітності в облікових системах зазвичай складається з балансу, звіту про прибутки та збитки (доходи і витрати), про зміни власного капіталу, про готівку (або грошові потоки), приміток до фінансових звітів та доповнюється у ісламській системі ісламською ж звітністю у вигляді звітів по фінансовим операціям мудараба, мурабаха, ін. та звіту про соціальні витрати;

- деталізація облікової звітності може різнитись від помірної (ісламська та інтернаціональна моделі) до більш жорсткої (континентальна та латиноамериканська моделі);

- зафіксовано використання лише подвійного облікового запису (в межах англо-американської та інтернаціональної моделей), або одинарного (у латиноамериканській та ісламській системах) та одночасне застосування і одинарного, і подвійного облікового записів у континентальній системі;

- ключовими аспектами оцінки активів і пасивів у переважній більшості облікових систем є застосування принципів історичної вартості, справедливої вартості, обережності, вартості використання або реалізації (англо-американська, континентальна, латиноамериканська системи) з додаванням у окремих системах принципів стабільності, індивідуальної оцінки, консервативності, збереження неперервності діяльності, індивідуальної оцінки, врахування очікуваного строку їх служби та застосування амортизаційних методів, а також притаманних лише ісламській системі (відсутності у оцінці нарахованих відсотків, врахування вкладів інвесторів та розподілу прибутків згідно умов угоди врахування безпеки інвестицій, заборони на грошові зобов'язання на несвідомих клієнтів) та в інтернаціональній моделі - істотності у оцінці активів та

пасивів, урахування впливу на фінансові результати та стан підприємства, переведення активів або пасивів в національну валюту на дату звіту;

- валютні ризики в більшості систем враховуються та опрацьовуються згідно із прийнятими у країнах стандартами бухгалтерського обліку та варіюються в залежності від законодавства та практики країн, а в ісламській системі діють специфічні підходи;

- оприлюднення фінансової звітності є важливим елементом в усіх без винятку бухгалтерських системах та може варіюватися залежно від країни та національних стандартів бухгалтерського обліку, а латиноамериканська, ісламська та інтернаціональна моделі зобов'язують публічні та великі приватні компанії (в ісламській моделі ще й банки) оприлюднювати свою фінансову звітність.

Наостанок слід відзначити, що інтернаціональна модель бухгалтерського обліку продовжує поширюватись. зростати в популярності, а її вплив на міжнародний бізнес продовжує зростати. Більшість країн працюють над удосконаленням своїх систем обліку та звітності, щоб більше відповідати міжнародним стандартам і забезпечити більшу міжнародну співпрацю та конкурентоспроможність.

Література:

1. Глотова В. Г. Англо-Американська модель бухгалтерського обліку : світова практика. *Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» (30 червня 2017 року)*, м. Тернопіль. 2017. С. 179-181.

2. Сердюк Є. Н., Пилипенко Є. Е. Порівняльний аналіз моделей бухгалтерського обліку, що застосовуються у світовій практиці. *Науковий вісник ДДМА. № 1 (22Е), 2017. С. 188-198.*